

Diplomitööna arvestatud.

29. 4. 40.

Wladan

Diplomitöö

473472

E. V.

TARTU ÜLIKOOLI
SIGUSTEADUSKOND

1. apr. 1940

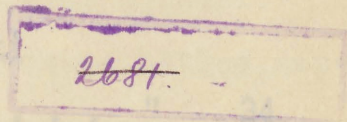
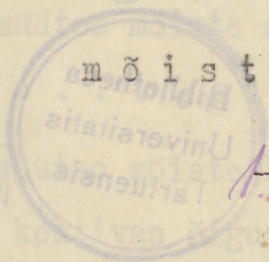
Ni 579

TARTU

DIPLOMITÖÖ

Riikliku süüteo

mõiste.

Johannes Kaber,

matr. 11655.

1939. a.

Leidesend 10. 2 40

Erg. Leidesend

Riikliku süüteo mõiste.

S I S U

=====

1. Sissejuhatus lhk. 3
2. Riikliku süüteo mõiste ajaloo-
line külg " 5
3. Riikliku süüteo mõiste Eesti
Vabariigi kehtivas õiguses " 34
4. Kasutatud literatuur " 54

- 4 -

tasid tähtsaks kohale riiklikud suuted. Revolutsiooniliseks anarhiale järgnevad nüüd revolutsioonilised riiklikud suuted.

R i i k l i k u s u u t e o m õ i s t e .

S i s s e j u h a t u s .

On põnevaid hetki, millistel poliitilised sündmused ära võitmata jõuga määravad ajaloolise ligema sammu, milline on hädavajalik teatud riigile. Meie elame säärasel otsustaval ajastul.

Kuid need põnevad ja otsustavad hetked, nende poliitiline vajadus ehk mittevajadus - ei saa meid sisuliselt huvitada käesolevas töös. Meid huvitavad poliitilised sündmused juriidilisest seisukohast vaadatuna, ja me puudutame ka neid ainult sel määral, kui võrd neil on otseseid kokkupuuteid kindla normide grupiga, mis reguleerib riigiõigusslikku korda ja nimelt kiriminaalpoliitiliste normidega.

Viimaste aastate poliitilised sündmused, mitte ainult meil ja meie lähemas naabruses, vaid ka terves Euroopas ja isegi väljaspool Euroopat, ase-

tasid tähtsale kohale riiklikud süüteod. Revolutsioonileekide anarhiale järgnevad nüüd revolutsiooni ülesehitavad, uut korda rajavad püüded. Kuid meie aja poliitiliste ideede ja meeolude kiire muutuse juures, mille tagajärjel ühiskonna psühholoogias ja isegi kohtupraktises muutub segaseks piir kriminaalpoliitilise ja üldkriminaalse süüteo vahel - on riikliku süüteo juures peatumine mitte üksi teoreetilise vaid just ka praktilise tähtsusega.

Käesoleva töö sihiks on analüüsida riikliku süüteo mõistet.

R i i k l i k u s ü ü t e o m õ i s t e
a j a l o o l i n e k ü l g .

Riiklikkude süütegude küsimused avavad võimalusi väga mitmesuguste mõistete ja teooriate tekkimiseks. See on seletatav sellega, et poliitilise kalduvusega süütegusid ei ole uuritud, kui sääraseid. Nende küsimuste kohta iseseisvat tusedamat uurimist ei ole kogu maailmas, kui mitte arvestada 84 lehekülge Tartu Ülikooli eradotsendi D. Červonetsky brošuuriga "Gosudarstvennija prestuplenija po russkomu pravu", milline töö on väljaantud Tartus 1913.a. Meie võime ühineda Lombroso arvamisega, kes ütleb, et despotism - ükskõik, kas ta tuli lossist või tänavalt - on osanud alati viia kõrvale poliitiliselt süütegudelt teadusliku kriitika monopoli, tehes ta enesele relvaks oma vastaste vastu. Tuletagem siinkohal meele, et isegi niisugused vabaduse kuulutajad nagu olid Robespierre, Lenin ja palju

teisi, seades võimu juurde, saatsid surma neid kes julgesid mitte üksi kriitiliselt väljendada vaid ka ainult kriitiliselt mõtelda maksva võimu üle.

Sellepärast on ka arusaadav, et seadused riiklikkude süütegude alal, mis olid maksvad 1000 aasta eest, nagu needki, mis on maksvad tänapäeval, kannavad valitsevate isikute isiklikkude kalduvuste jälgi. Iga võim, kes teda ka ei sünnitaks ja kuidas ta ka ei sünniks, peab end oma ajale ja riigile kõige paremaks, kõige otstarbekohasemaks ja kõigi võimetega varustatuks.

Juba Aristoteles ütles, et "igal valitsusel on kalduvus rikkuda liialdustega neid printsiipe, millistel ta baseerub."

"Iga maksvusel olev poliitiline süsteem," - ütleb Ortolon (Elements du droit pénal), - "iga valitsev võim pretendeerib seaduslikkusele ja karistab süllele toetudes ka oma vastaseid, sealjuures ei muutu isegi maksvusel olnud seaduse normid: üks ja seesama seaduse norm oli mõõduandvaks nii-

hästi sellele valitsusele mis langes, kui ka sellele, mis astus ta asemele."

Meie aja määratu laiaulatuslikud seadusandlikud reformid, mis on muutnud põhjalikult rahvaste riiklik-õiguslikku elu, purustades niihästi üheisikuse kui ka seisusliku võimu ja luues rahvalitsuse selle sõna tõelises mõttes, on jätnud ometi põhimõtteliselt puutumatuks riiklikkude süütegude normid.

Nagu tuhandeid aastaid tagasi mõisteti inimesi surma selle eest, et nad "segasid vürsti häälolu" (Hia dünastia seadused), nii ka nüüd, paljud aastatuhandete möödudes, pannakse vangi ja mõistetakse surma kohtulikult ja kohtuta "vürsti häälolu segamise pärast" (Saksamaa, Venemaa". Kõik see sundis ja sünnib õiguse, riigi ja rahva häälolu nimel. Teiste sõnadega, karistatakse kurjategijaid kes saatsid korda riikliku süüteo.

Mida tuleb mõista õiguslikult seisukohalt vaadatuna niinimetatud riikliku süüteo all? Meie aja seadusandlused ei anna sellele küsimusele e

kindlat, selget ja piisavat vastust, Kõik de
Euroopa riikide kriminaalkoodeksid on selles kü-
simuses äärmiselt kasuistlikud. Alles selle või
teise koodeksi terve normide grupiga tutvunemi-
ne võib anda viimaks kujutluse, mis antud koodeks
mõistab poliitilise süüteo all.

Mis puutub Vene UNS ja Meie KrS, siis nemad,
mitte ükski ei tunne üht üldist riiklikkude süüte-
gude gruppi, vaid neis isegi puudub nende süütegu-
de üldine nimetus. On selge, et sääraste olude
juures ei või UNS ega KrS anda kindlat alust
riikliku süüteo üldmõiste moodustamisel. (Maini-
me siinkohal, et ka eesti keeles ilmunud "Oigus-
teaduse sõnastikus" ei leidu terminit "riiklik
süütegu"). Kui halvad ka ei olnud Vene NS määru-
sed ehk normid riiklikkude süütegude kohta, vaa-
dates seadusandliku tehnika seisukohalt, ometi
nad viisid riiklikud süüteod selgelt piiritletud
kolmanda päätuki alla "riiklikkudest süütegudest",
täiendades selle päätuki norme normidega teistest
päätukkidest.

Millega seletada nii tähtsa süüteo vajalikku üldmõiste puudumist?

Peapõhjus meie ajal peitub asjaolus, et poliitilise elemendi esikohal seismine riiklikkude süütegude juures sunnib sotsiaalselt ja kõlblalt seisukohalt eitama neis kriminaalset elementi. Tähendab, riiklikkude süütegude juures on kahesugune hindamisvõimalus ja see ongi põhjuseks, mis sunnib seaduseandjat loobuma üldmõiste andmisest ja asuma üksikjuhte loetlema. Sellega seob seaduseandja kohtu suurimal määral seaduse sõnasõnalise tähendusega ja ei anna kohtule võimalust arvestada kurjategija kriminaalpoliitilise süüteo sotsiaalseid ja kõlblaid motive.

Riiklikkude süütegude kahesuguse hindamisvõimalusega on ka sel etatav asjaolu, et inimene, kes veel täna on kurjategija ja mõisteti surma, võib olla juba homme sama riigi esimene kodanik, kes tema surma mõistis (Venizelos Kreekas). Nende süütegude kahesugune hindamisvõimalus on ka põhjuseks, miks riigid ei anna välja poliitilisi kurjategijaid.

Teisest küljest on üldmõiste puudumine seletatav ka sellega, et küsimus riikliku süüteo objektist, - õigushüvis, millise võtab oma kaitse alla kriminaalseadus, - on meie ajal muutunud liiga keeruliseks selle läbi, et on tekkinud kõrgema võimuna rahvas ise, niiet seaduseandja eelistab tuua isegi hõopis muutunud riigikorra teenistusesse norme mis olid maksvad kümneid, sadasid ja enam aastaid tagasi.

Nii näiteks meie KrS eriosas 1.peatükis räägitakse kuues paragrahvis (74 - 79) "süütegudest kõrgema riigivõimu vastu", tegelikult aga need normid meie kõrgemat võimu - rahvast - ei kaitse. Kui need normid võisid olla omal kohal ja vastasid elunõuetele monarhistlisel Venemaal, siis ei saa öelda, et nad suudaksid kaitsta demokraatlikku riigikorda. Tegelik elu on seda ka kinnitanud.

Kuid pöörame tagasi riikliku süüteo mõiste juurde. Selleks, et jälgida riikliku süüteo mõiste arenemist ja teiselt poolt veenduda selles, et seaduseandjad pole muutnud põhimõttelikult oma vaateid tuhandete ja enamgi aastate jooksul riik-

likkude süütegude suhtes, peatume lühidalt riiklikkude süütegude ajaloolise arenemiskäigu juures seaduseandluses.

Toome siinkohal andmeid selle kohta Andaeozzi tööst "Le leggi penali degli antichi chinesi".

Kriminaalpoliitilise süüteo mõiste tekkis Hiinas Konfuciusse ajal, kes püüdis koondada võimu kogu maal ühe keisri valitsuse alla. Selle sihi saavutamiseks ta asetaski poliitilise võimu aluseks isamaa mõistet (patria potestas) ja andis riigipärale absoluutse võimu. Konfuciusse seadustele vastavalt hakati karistama surmanuhtlusega kõiki neid, kes olid süüdi riigi rahu ja julgeoleku rikkumises. Riigi rahu ja julgeoleku rikkumise all mõisteti peamiselt keisrile ja ta omakstele elukallale kippumist. Hiljem, Ziu seaduste kohaselt, surmati kogunisti rahu ja julgeoleku rikkujate isad, naised ja lapsed.

1647.a., tähendab, paartuhat aastat hiljem, loeme Hiina seaduseandluses järgmist: " kes tun-

gib kallale riiklikkudele asutustele või keiserliku perekonna liikmetele, see kuulub surmamisele. Süüdlase täiskasvanud sugulasist raiutakse maha meestel pääd ja naised tehakse orjadeks."

Praeguse aja Hiina seadustes loetletakse kümne suurima süüteo hulgas järgmised:

1. Men-fan - katsend, mis sihitud riigi põhiasutiste vastu.
2. Men-fa-ni - kallaletung riigipeale.
3. Men-pan - katsend, mis sihitud välise julgeoleku vastu.

Süüdlasi nendes süütegudes karistatakse surmanuhtlusega. Kui nüüd enam ühe perekonnaliikme poliitiline süütegu ei too küll kaasa teiste perekonnaliigete füüsilist surma, siiski perekond hävib sotsiaalses mõttes. Venemaal aga veel praegugi ühe isiku poliitiline süütegu võib viia füüsilise hävinemisele sadandeid ja veel rohkem süütuid.

Meie ei leia mitte üksi lähedasi kokkupuuteid, vaid isegi täielist sugulust ja sarnadust Venemaal maksvusel olnud ja praegu maksvat e krimi-

naalpoliitiliste normide ja Konfuciuse ajal Hiinas
tarvitusel olnud normide vahel.

Nii siis näeme, et kuigi formaalselt on muu-
tunud seaduse täht, siis on ometi tegelikku muutust
väga vähe.

Vanaaja absoluutse monarhiaga riikides, näi-
teks Pärsias, karistas monarh ise riiklikkude süü-
tegude eest, nagu talle meeldis. Ta võis süüdlast
peksta, teha vigaseks, põletada elusalt jne. Karis-
tuse alla langesid ka süüdlase lapsed ja omaksed ku-
ni neljandama astmeni.

Jaapanis hävitati reetmise eest kogu reetja
suguvõsa. Riiklikkude saladuste reetjatel lõigati
ära keeled. Ka tänapäeval veel karistatakse samal
kombel neid, kes kõnelevad halba keisrist, kuna van-
deseltslastel torgatakse välja silmad.

Indias - Manu seaduste järele - ei ole keisri
tapmise eest karistust ette nähtud, kuna säärast
süütegu peeti võimatuks. Aga majesteedi teotamise
ja ta jumalikus päritolus kahtlemise eest oli määrat-
tud surmanuhtlus.

Vanade juutide juures peeti poliitilisteks

päämiselt usulised süüteod ja neid karistati piinarikka surmaga. Isegi lihtne sõnakuulmatus preestrite vastu loeti suureks süüteks, millele võis järgneda ka surmanuhtlus. Kuninga isik ja riigi mõiste muutusid väikeseks Jumala suuruse kõrval, sellepärast ei mainita juutide põhades raamatutes süütegusid riigi ja riigipea vastu. Kuid ometi karistati neid süütegusid surmanuhtlusega. Jeremia pandi vangi sellepärast, et teda kahtlustati läbikäimises isamaa vaenlastega. Poliitilised mässud Juudamaal viisid alati süüdlased surma. Isegi juba Moosese ajal hävitati mässajaid "Jumala käsul" (4.Moos. XVI).

Vanades Kreeka linnades peeti reetmist suurimaks süüteks ja karistati alati surmanuhtlusega. Süüdlase laip heideti riigipiirest väljapoole, ta varandus konfiskeeriti ja ta tapja sai loorberipärja nagu kodanlise vägiteo eest.

Drakoni seaduste järele peeti suurimaks süüteks mässud, reetmine, sõjaväe distsipliini rikkumine ja rahvuslikele huvidele kahjutegemine,

aga ka jumalate teotamine, sest isamaa jumalaid teotada on sama hää kui ähvardada isamaa olemasolu. Kõigi nende süütegude eest surmati süüdlasi mürgiandmisega.

Ühtemoodi reetjatega karistati ka neid, kes murdsid vande, või põhjustasid tõsist kahju vabariigile. Isegi sõja poolt hääletamine, kui sõda osutus ebaõnnestunuks, karistati surmanuhtlusega.

Riiklikkude süütegude tõkendusabinõuna tarvitati Kreekas ostrakismi, mille abil eemaldati maalt isikud, kes näisid olevat hääohtlikud rahva vabadusele, kuid keda polnud tabatud üheltki süüteolt. Ostrakismi abil kõrvaldati maalt rohkearvulisi ja võimsaid türanni võimalikke kandidaate. Kui rahvas hakkas hindama oma õigusi ja neid hoolega tarvitama, siis kaotas ostrakism oma tähtsuse, nii et V sajandil teda tarvitati veel väga harva ja lõpuks ta kaotas hoopis oma tähtsuse. Samal põhjusel kaotati Syrakuusis petalism, ostrakismi teisend, mille abil 20-ne aasta jooksul eemaldati maalt palju vabariigile vastuvõtmatuid

isikuid.

Rooma õiguse algastmel on esiplaanil kaks süütegu: parricidium ja perduellio, tähendab isatapmine ja segaduste sunnitamine oma sugukonnas. Pärastpoole ei peetud isatapjaks enam seda, kes tappis isasõnasõnalises mõttes, tähendab sugukonnapea tapjat, vaid kogu ühiskonnapea tapjat. Perduellis omakorda polnud nüüd enam vaenulik suhtumine oma sugukonnale vaid kogu ühiskonnale.

Varsti oli tarvis kindlustada ühiskonna julgeolekut kindlamate abinõudega ja perduellio' mõiste laiendati kahte liiki süütegude kohta: ilmusid seadused, mis karistasid vägivaldset katset riigipöördeks ja katset surmata kuningat, või teda teotada. Nende seaduste põhjal mõistis Rooma senat surma Marcioni pojad Tarquitus Priscuse tapmise kaasluse pärast.

Hiljem järgnesid leges sacratae ja leges Valeriae. Need seadused tunnevad juba palju poliitiliste süütegude liike: püüe asutada despootilist magistraati, üleskutse mässule, kõrgema võimu usur-

patsiooni jne. Kõik need süüteod tõid kaasa surmanuhtluse ja varanduse konfiskeerimise.

Augustuse ajal tunnistati lõplikult poliitilisteks ainult need süüteod, mis olid sihitud keisri isiku ja valitsuse liikmete vastu. Kohtumõistmine poliitiliste süüdlaste üle läks täiesti keisri kätte.

Süütegude hulka, mis majesteeti teotasid, loeti järgnevaid: vanne keisri nimel, keisri kujul pää maharaiumine, lahtirõivastumine selle kaju ees, purpurivärviliste rõivaste kandmine.

Diokletsiooni ajal loeti majesteedi teotamiseks isegi nende rahade ebaaupaklik kohtlemine, millistel leidus keisri kaju.

Tibeerius käskis tunnistada majesteedi teotamiseks ja karistada süüdlast, kui tema kujuga rahasid ja sõrmuseid kanti kõlvatutes kohtades. Tema määras sunnitöö, riputamissurma ja loomadele etteheitmise neile, kes ei olnud rahul etendustega, mis ta korraldas rahvalle.

Arcadiuse ajal, kes andis välja seaduse

Quisquis, lisandati surmanuhtlusele veel varanduse konfiskeerimine, keeld süüdlase varandust pärida ja kõikide tema poolt antud korralduste tühistamine varanduslikkudes asjades.

Mainitud seadustega anti õigus kõigile, ka orjadele, esineda süüdistajatena ja päälekaebajate-
na majasteedei teotamise puhul, selle eest isegi maksti tasu. Kui süüalune oli surnud, siis mõisteteti kohut ta laiba üle, teotati ta mälestus ja karistati ta lapsi.

Tacitus annab meile päldi sellest, kuidas suhtusid poliitilisele süüteole vanad germaanlased. Ta utleb: "prochtores et transfuges arboribus suspendent." Tähendab, nende juures peeti poliitilisteks süütegudeks ainult reetmist ja põgenemist. Kui aga germaanlaste juhid said kuningateks, siis ilmusid süütegude kõrvale isamaa vastu ka süüteod majasteedi teotamises. Loomulikult oli nende süütegude eest ettenähtud surmanuhtlus.

Sakside seaduste järele, ka Bayeris, karistati vandeseltslasi, kelle tegevus oli sihitud

kuninga või ta laste vastu, surmanuhtlusega ja varanduse konfiskeerimisega.

Uldiselt suhtusid leges barbarorum mässudesse väga valjult. Frankide juures näiteks karistati poliitilisi süütegusid ristilöömisega, tuleriidal põletamisega j.n.e.

Feodaalõiguses valitses Rooma vaade poliitilistele süütegudele. Siin ei peetud karistatavaks mitte üksi vandeseltsi kuulumist, riigi ühtluse ja monarhi elu ähvardamist, vaid ka monarhi või ta kuju teotamist, rahulolematust maksudega j.n.e.

XVI ja XVII sajandi kirjanikud loetlevad 45 majesteedi teotamise vormi (Lismondi "Histoire des republique Italiennes"). Karistati isegi sihtlust korda saata süütegu, ja mitte üksi oma, vaid ka võõra riigi kodanikkude vastu.

Lõpuks olid seaduseandjad summitud jagama poliitilisi süütegusid kahte liiki: raskemateks, kuhu kuulusid süüteod, mis olid sihitud riigi ühtluse, valitseja ja ta perekonnaelu vastu ja kergemateks - kuhu kuulusid kõik teised poliitilised

süüteod. Kuid karistused olid siiski ühesugused: surmanuhtlus, millele järgnes surmatu varanduste konfiskeerimine, majade hävitamine j.n.e.

Keskaja suuremates riikides muutus majesteedi teotamise mõiste Rooma õiguse mõjul, kõige pöörasema despotismi toeks.

Richard II ajal loeti Inglismaal lihtsat sihtlust kuningat surmata või troonilt tõugata kõrgeimaks reetmiseks. Henry VIII ajal loeti poliitilisteks süütegudeks karja vargust Wales'is, jutlemist kuninga abielu seaduslikkusest ja ta surma ettekuulutamisi.

James II ajal peeti tähtsat eks riiklikkudeks süütegudeks valetaha tegemist, kuninga allkirja võltsimist ja avalikku seletust, et kuningal pole õigust määrata omale järeltulijat.

Elisabetiaegsete seaduste kohaselt peeti Inglismaal suurimaks riiklikuks süüteks paavsti jurisdiktsiooni avalikku tunnistamist.

Kõiki neid süütegusid karistati surmanuhtlusega ja kuningal oli õigus ühe aasta ja ühe päeva jooksul oma äranägemise järele talitada surmatu va-

randusega.

Karl IV kuldne bulla kordab Saksamaal peaaegu sõnasõnalt Rooma seadusi kuninga teotamise suhtes. Karistuseks nende süütegude eest oli määratud piinarikas surm.

Hispaanias vaadati kuninga teotamisele nagu Püha Vaimu teotamisele. Alphons X seaduste kohaselt karistati neid mõlemaid süütegusid surmaga tuleriidal, kusjuures isegi armuandmisel torgati välja süüdlase silmed ja ta varandus konfiskeeriti, jättes pärijatele ainult 1/20 osa.

Prantsusmaal jagati kuninga teotamine kahte liiki: süütegu riikliku julgeoleku vastu (perduellio) ja kuninga teotamine või ta võimu usurpeerimine.

Karistuseks oli mõlemal juhul surmanuhtlus. Kui süüdlane oli surnud, siis saadeti surmamine korda ta laiba kallal. Sihtlust karistati samuti kui kordasaatmist, isegi hullumeelsus ei päästnud surmast.

Prantsuse revolutsioon ei pehmandanud vaa-

teid poliitilistele süütegudele, kuna monarhid, hirmunud sellest mis sündis Prantsusmaal, ei tahtnud loobuda valjusest, milline näis neile võimu ainsa garantiina.

Preisimaal karistas 1794.aastal seadus riikliku reetmise eest surmaga ja varanduse konfiskeerimisega. See seadus andis võimudele isegi õiguse arreteerida ja maalt välja saata süütuid lapsi.

Alles XIX sajandil, esimesel poolel, hakkasid tähtsamate Euroopa riikide seaduseandlused reageerima liig suure omavoli vastu, mis Rooma õiguse mõjul oli maad võtnud poliitiliste süütegude kohta. Esikohale tõstetakse riigi reetmise ehk äraandmise süütegu (haute trahison). Riigi äraandmine poliitilise süüteona figureerib suuremas osas praegusaja Euroopa riikide koodeksites, kuid selle mõiste on nendes koodeksites väga erinev.

Meie KrS käsitleb riigiäraandmise süütegusid eriosas 2-es peatükis (§§ 80 - 97) ja mõistab nende süütegude all tegutsemist välisriigi kasuks, oma riigi kahjuks. Näiteks selakuulamine, vaenulikku

sõjaväkke astumine j.n.e.

Saksamaa ja Austria koodeksites mõisteti 1919.aastani reetmise all katsendit, mis oli sihitud monarhi isiku vastu, või riigi sisemise ehk välise julgeoleku vastu.

Hispaania koodeksis mõistetakse kuninga teotamise all katsendit monarhi isiku vastu, tähendab, ta on süütegu kõrgema võimu vastu, kuna reetmise all katsendit riigi tervikluse ja rahu vastu.

Inglise kohtupraktis tunneb vaid reetmist, samuti Ameerika-Ühendriigid. Tähendab, kuninga ehk presidendi teotamine on reetmine, samuti nagu sala kuulamine, katsend riigitervikluse vastu j.n.e.

Seadused süütegude kohta riigipeade vastu on mitmesugustes riikides mitmesugused.

Austrias moodustas iga katsend keisri isiku vastu suurima süüteo. Selle vastu pidi Saksamaal katsend keisri vastu tegema ta valitsemiseks mittevõimeliseks enne kui seda loeti raskeks süüteoks. Belgias tehakse vahet katsendi kuninga elu kallalekippumise ja ta lihtsa teotamise vahel.

Peale maailmasõda, kui kõikides Euroopa rii-

kides kõveneb demokraatlik-esinduslik valitsemisviis, kui rahvas ise hakkab oma saatust määrama, siis tekib ka vajadus kohaneda uue olukorraga. Arvestades sellega, et rahvavalitsuse aluseks on valimisõigus, püütakse valimisõiguse kitsendamist tunnistada riiklikuks süüteoks. Kuid siiski paljud seadusandlused eelistavad vaadeldavalimisvabaduse kitsendamise peale kui üksiku isiku vabaduse vastu sihitud süüteole.

Isesuguse liigi riiklike süütegude grupis moodustavad salavanded, milliste süütegude all suuremas osas Euroopa koodeksites (Prantsuse ja Belgia koodeksite eeskujul) mõistetakse salajane otsusteotseda riigi võimu vastu, mis kokkulepitud kahe või rohkem isiku vahel. P.Ameerika-Ühendriigid vaatavad salavannetele kui süüteo ettevalmistusele.

Veel üheks poliitiliste süütegude liigiks on mäss - soulivement, mille all mõistetakse paljude isikute ühinemist sihiga vägivallaga ja avalikult võimudele vastu hakata.

Ka praegusaja seadusandlused karistavad val-

justi riiklikkude süütegude eest. Surmanuhtlus karistusena figureerib kõikides Euroopa riikide seadusandlustes.

Mainime veel siinkohal, et viimasel ajal on levinenud, iseäramis autoritaarse riigikorraga maades, riiklikkude süütegude tõkendusabinõuna lihtne isikute kinnipidamine (detention), keda ei ole tabatud üheltki süüteolt. Venemaal ja Saksamaal taltsutatakse sarnasel viisil riigivõimu poliitilisi vastaseid.

Peatame nüüd keisriaegsete vene seaduste juures, kuna nad on meie KrS riiklikute süütegude süsteemi aluseks.

Üldjoontes võime öelda, et Vene normid riiklikute süütegude kohta, mis olid maksvad kuni viimase tsaari Nikolai II troonilt lahkumiseni, leidsid laialipillutult kahes koodeksis ja peale selle veel eriseadustes esinduslikkude asutuste kohta.

1. 7.juunil 1904.aastal astusid jõusse 1903-da aasta UNS 3-as ja 4-as peatükk tervena,

seadus osaliselt 5-s, 7-s ja 37-s peatükki, 2. maksvaks jäid ka vana 1845.aasta NS §§ 260 ja 261,

3. ja peale selle eriseadus 8.märtsist 1906.

Kuid aastast, mis kaitseb ja reguleerib esinduslikkude asutiste tegevust (Duuma ja Riiginõukogu).

Ühendades üheks tervikuks kõiki norme, mis leiduvad mainitud UNS, NS ja 8.märtsi 1906.aasta seadustes, võib öelda, et Venemaal kehtinud õiguse kohaselt moodustasid riiklikud süüteod rühma vägitamisi, mis olid sihitud:

1. Vene riigi põhialuste vastu,
 2. ta tervikliku olukorra vastu,
 3. ta kõrgemate võimukandjate organite vastu
- ja

4. Venema riigihuvide vastu rahvusvahelistes suhetes.

Nagu nähtub nende jõusseastunud normidele (§§ 99,100 j.n.e.) lisandatud motiividest, on riikliku süüteo olemuse tunnusmärgiks hüvis, mida kait-

seb seadusena väljaantud norm ja mida vägitab süüdlane. Sääraseks objektiks on käesoleval juhul riigi enese olemasolu, ta olemuse, terviklikkuse ja iseseisvuse puutumatus ehk rikkumatus. ¹⁾

Kuid tuleb kindlasti eraldada riiklikke süütegusid vägitamisest, mis sihitud valitsuse tegevuse vastu; Niikaua kui need vägitamised ei oma või ei või omada järeldustena riigiterviklikkuse rikkumist ja riigi iseseisvuse hävitamist - ei oma nad ka riikliku süüteo iseloomu.

Seaduseandja, seades üles selle tähtsa põhimõtte, ei viinud teda järjekindlalt läbi kiiklikkude süütegude konstruktsioonis. Näiteks, kas tõesti ähvardab riigi terviklust ja iseseisvust vägitamine keisri perekonnaliigete vastu (NS § 105). Muidugi

1) N. Tagantsev, "Ugolovnoje relošeniye" 22 marta 1903.goda. Väljaantud 1904.a. lhk.181 ja teised, ja sama autori "Ugolovnoje Ulošeniye" 22 marta 1903 goda, Statji vvedennija v deistviye. Väljaantud 1911.a., lhk. 348 ja teised.

mitte. Kuid ometi on see vägitamine Vene seaduste järele riiklik süütegu.

Harilikult läheb uue seadustiku ilmumisega kõik too materjal, millele ehitati uus seadustik, ajalikkku (arhiivi), kuid seda ei juhtunud Venemaal. UNS-e normid olid ebaselged ja vasturääkivad, sundides kohtupraksist alatasa pöörduma seaduseandja motiivide poole kui taheti täpselt tõlgitseda antud normi sisu. Juhtus see, et motiivid said tähtsamaks kui seadus ise. Motiivide juurde pöördusid alatasa Senat ja Kõrgem-Sõjakohus, ühesõnaga, nendele toetusid niihästi kohus kui ka pooled.

Karistuse intensiivsuse poolest omasid riiklikud süüteod erandliku seisukoha vene seadusandluse süsteemis. See oli ainuke süütegude grupp, mille eest määrati süüdlasele surmanuhtlus.

Surmanuhtlusega olid karistatavad süüteod, mis mainitud UNS §§ 99 ja 100 p.1: keisri, keisrinna või troonipärija tapmise eest, kui ka vägitamised mainitud isikute puutumatus vastu; samuti vägitamised valitsemisviisi, troonipärimiskor-

ra ja riigiterviklikkuse muutmise vastu. Mitte ükski nende süütegude kordasaatmist, vaid ka katse neid korda saata, oli karistatav surmanuhtlusega. UNS § 100 p.3 määrab surmanuhtluse ettevalmistuse süütele keisri, keisrinna ja troonipärija puutumise vastu.

Surmanuhtlusega on karistatavad ka vägitamised keisri perekonnaliigete elu vastu (UNS § 105 p.1), kuna aga vastutus katse eest normeeritakse sel juhul UNS üldosa normide alusel.

Lõpuks karistatakse surmanuhtlusega ka raskemaid riigireetmise süütegusid, millised mainitud UNS § 108.

Mis puutub nüüd meie KrS, siis on jäetud riiklikude süütegude süsteem ja põhimõtted samadeks kui Vene UNS-s, muidugi muudatustega mõnede normide sisus, vastavalt muutunud poliitilise olukorra struktuurile.

KrS 1.peatükk (§§ 74 $\frac{1}{2}$ 79) kõneleb süütegudest kõrgema riigivoimu vastu.

KrS 2.peatükk (§§ 80 - 92) kõneleb riigiära-

andmisest.

Kogu KrS-s kuni 29. jaanuarini 1938. aastani ei olnud norme süütegude kohta, mis sihitud rahvaalgatamise, rahvahääletuse, rahvaesinduse ja riigipea valimiste vastu.

KrS 3.peatükile lisandatud motiivides loeme: "Rahvaalgatuse, rahvahääletuse, Riigikogu ja Riigivanema valimised on nendest paragrahvidest välja jätnud Riigikogu, (tähendab KrS 3-dast peatükist, milles räägitakse süütegudest omavalitsuse, vähemusrahvuse kultuuromavalitsuse ja kutseesinduskoja valimiste vastu) motiiviga, et süüteod rahvaalgatuses, rahvahääletuses Riigikogu ja Riigivanema vastu tuleb ette näha vastavates eriseadustes, viimaste lahutamatu osadena, mis säärasel juhul, kui need on kodifitseeritud rahvaalgatuse, rahvahääletuse, Riigikogu ja Riigivanema valimisseadustes ei allu Riigivanema dekreedioõigusele."

Norme Riigivanema ja Riigikogu valimise rahvahääletamise ja rahvaalgatamise kaitseks võis leida kahes eriseaduses: Riigivanema valimise seaduses, - koosneb kaheksast peatükist ja on vastu võetud 19-ndal jaanuaril 1934.aastal ja Riigikogu va-

limise, rahvahääletuse ja rahvaalgatuse seaduses, koosneb üheksast peatükist ja on vastu võetud 22. jaanuaril 1934. aastal.

Vanas vene NS-s oli riiklikute süütegude hulgas ka süüteod välisriigi vastu, UNS jättis nad riiklikute süütegude hulgast välja, samuti meie KrS. KrS on iseseisvasse peatükki, - 4-s peatükk §§ 106 - 109, - koondatud välisriike puutuvaid paragrahve, nad on pärit UNS 5 ja 28 peatükkidest (§§ 135, 136 ja 137, 534). Välisriigi riigipea surmest karistatakse KrS § 421 põhjal, temale kehavigastuse tekitamist § 435-da põhjal ja tema kallal vägivallateo kordasaatmist § 439-da põhjal. Kõik mainitud süüteod kuuluvad üldkriminaalsete süütegude hulka.

Norme, mis puudutavad vägitamist Riigipea isiku vastu, näeme KrS §§ 77, 78 ja 79. Tähendab süüteod, mille siht on: takistada Riigipea tegevust, tema teenistuskohuste täitmist ja lugupidamatuse ülesnäitamist - kuuluvad riiklikute süütegude hulka. Siin viiakse Eesti Vabariigi Riigipea ühen-

dusesse kõrgeima riigivõimu mõistega. Kuna KrS §§ 421, 435 ja 439, millistes kõneldakse Riigipea tapmisest, temale kehavigastuse tekitamisest, ja tema kallal vägivallateo kordasaatmisest - kuuluvad üldkriminaalsete süütegude hulka.

Kriminaalkaristuse intensiivsuse poolest on riiklikutel süütegudel erinev seisukoht Eesti seaduseandluse süsteemis.

Vägitamine valitsemisviisi ja territooriumi vastu toob enesega kaasa surmanuhtluse. Mitte ainult nende süütegude kordasaatmist, vaid ka katse neid korda saata, karistatakse surmanuhtlusega (§ 74). Seitsmel riigireetmise juhul on ettenähtud karistusena surmanuhtlus (§ 80). Sama karistuse alla langeb Eesti Vabariigi kodanik § 80-ndas ettenähtud raske süüteo eest, kui viimane oli sihitud Eesti Vabariigiga sõjaliidus seisva riigi vastu.

Alternatiivselt surmanuhtlusega või tähtajata sunnitööga karistatakse süüdlast Eesti Vabariigi Riigipea tapmise eest, kuid see süütegu kuulub üldkriminaalsete süütegude hulka (§ 421). Riigipea tapmiskatse on karistatav KrS üldosa § 49-da alu-

sel ja ulatusel.

Nii siis moodustavad riiklikud süüteod, Eesti Vabariigis kehtiva õiguse kohaselt, vägitamiste rühma, mis on sihitud Eesti Vabariigi Põhiseaduse ja ta tervikliku olemasolu vastu, või jälle riigivõimu organite vastu, või Eesti Vabariigi huvide vastu rahvusvahelistes suhetes (äraandmine). Teiste sõnadega, kriminaalseaduslikult kaitstud hüvede all kerkivad esile meie kehtivas seadusandluses:

1. riigikord,
2. riigivõim ja
3. territoorium.

kaitsluse.

Riikliku süüteo mõiste
Eesti Vabariigi kehtivas
õiguses.

Juba mainisime, et Euroopa riikide kriminaal-
koodeksid on riiklikkude süütegude küsimustes äär-
miselt kasuistlikud. Osaliselt on see ka arusaadav.
Riiklikkude süütegude konstruktsioon baseerub kõi-
gepealt antud riigi natsionaalse õiguse iseloomule.
Kuna ühes riigis rahvuslik iseloom nõuab riigivalit-
semiseks absoluutset võimu, kas absoluutse monarhia
ehk autoritaarse riigikorra näol, siis on teises
riigis rahvuslik iseloom kujunenud sarnasena, et rah-
vas ise tahab endast valitseda ja sel juhul on meil
tegemist demokraatliku riigikorraga.

Loomulik, et sarnase olukorra juures ei saa
nõuda, et kõikides riikides valitseks solidaarsus
riiklikkude süütegude küsimustes, nagu seda näeme
teiste liikide kriminaalsüütegude suhtes. Näiteks
varguse, tapmise, kelmuse jne. süüteod on leidnud
pea kõikides Euroopa riikide seadusandlustes ühtlase

käsitluse.

Imestama paneb asjaolu, et üksik isik (keisri ehk kuninga näol) ja rahvas seisid üksteise vastu võitluses kõrgema võimu pärast sadandeid aastaid. Ja lõpuks kui rahvas oli võitluse võitnud, siis sama rahvas ise ei osanud oma võimu kindlustada ja silmade ette kerkib jälle esikohale üksiku isiku piiramatu võim.

Peale maailmasõda kui absolutismi ehk üksiku isiku valitsemise ajajärk pidi kaduma igavikku ja asemele astus rahvavalitsus, siis ju loomulikult tekkis ka riiklikkude süütegude uus objekt ja see oli rahvas ise, keda tuli ka kaitsta kõrgema riigivõimuna. Kuid seda teha ei osatud. Kõikjal lauldi põhiseadustes kiidulaulu rahvale, kui kõrgemale võimule, kuid kaugemale minna kas ei osatud, ei suudetud ehk ei tahetud. Igatahes riikides, kus peeti kõrgema võimuna rahvast, ehk täpsemalt selle rahva enamust, see kõrgeim võim seaduseandluse teel väärivat kaitset ei leidnud.

Kokkuvõttes kõiki öeldut peame tunnistama, et ka meie KrS-ku normid riiklikkude süütegude kohta

kuuluvad meil kehtiva õiguse kõige ebatäiuslikumate normide hulka. Ulatudes oma ajalooliste juurte kaudu vana- ja keskaja sügavustesse, on riiklikkude süütegude kohta käõvad normid alal hoidnud nende ephohide jälgi. Kuna need normid on loodud absolutismi valitsemisaegadel, siis on nad vastolus meie poliitilise struktuuri alustega.

Riiklikkude süütegude õige konstruktsiooni juures peaks viimased väljendama mitte midagi muud kui meie riigikorra kriminaal-juriidilist vastupeegeldust. Kahtlemata tuleb riiklikkude süütegude normide väljatõõtamisel lähtuda olemasoleva poliitilise korra riigiõiguslikest alustest.

Kordame veel kord: meie riigikorra ja kriminaalõiguse vahel on sügav vastolu. Kui meie ei võtnud üle venelastelt nende põhiseaduslikku korda siis meie ei oleks võinud neilt üle võtta ka riiklikkude süütegude süsteemi.

Eesti Vabariigi põhiseaduse analüüs viib meid Eestis maksva demokraatliku vabariikliku korra tunnustamisele, mille järele kõrgem võim on rahva enese käes.

Tähendab põhiseaduse kaitseks peaksid teenima ka normid, milliseid leiame KrS - l-es peatükis §§ 74 - 79. On ju ka selle peatüki pealkirjaks: "süüteod kõrgema riigivõimu vastu", kuid peatüki pealkiri ei vasta peatüki sisule.

Toome siinkohal sõnasõnalt meie KrS l-se peatüki tähtsama § 74-da:

"Süüdlast Eesti Vabariigis põhiseadusega maksmapandud riigikorra vägivaldses muutmises või Vabariigi küljest mõne tema osa vägivaldses lahutamises, karistatakse:
surmanuhtlusega.

Sama karistuse alla langeb ka süüdlane selle raske kuriteo katses."

Kuna meie KrS-ku iga § lõpus on toodud märkus normi allika kohta, siis leiame ka toodud § 74-da lõpus märkuse, et selle § allikas on vene UNS § 100. Toome võrdluseks ka selle § sõnasõnalt ja vene keeles:

"Виновный в насильственном посягательстве на изменение в России или в какой либо её части установлений

Законами Основными образа правления
или порядка наследия Престола, или
на отторжение от России какой либо
ее части, наказываются:

смертною казнию."

Toodud UNK § 100 on seoses sama seadustike
§ 99. ga, mille rügist toome ka selle ra-
gadgaafi:

" Виновный в посягательстве на жизнь,
здравие, свободу или вообще на непри-
косновенность Священной Особы Цар-
ствующего Императора, Императрицы
или Наследника Престола, или на
низвержение Царствующего Импера-
тора с Престола, или на лишение
Его Власти Верховной или
на ограничение прав оной,
наказываются.

Смертною казнию."

Olles ühel arvamisel Červonetskyga ¹⁾ peab ütleva, et riiklikkude süütegude dogmaatikas on kõige tähtsamaks küsimuseks nende süütegude objekti küsimus. Selle küsimuse nii või teisiti lahendamisest oleneb kogu riiklikkude süütegude ehitus, nende sisu ja piirid.

Mõned õpetlased toovad riikliku süüteo mõiste määritlemisel sihi mõiste esikohale. Sellega ei saa nõus olla. Siht ainult aitab määritleda objektiivse õiguse rikkumise olemasolu, kuid omaette pole temast küllalt, et moodustada riiklikku süütegu.

Venemaa Riiginõukogu tõi esiplaanile riiklikkude süütegude omaduste loetlemisel, vahel vägitamise objekti, vahel resultaadi - kahju või hädaohu, mis selle kaudu riigile sündis ja vahel isegi süüdlase kihi.

Ainsaks püsivaks omanduseks süütegudele piiritlemisel on vägitamise objekt - too õiguslik hüve, mille võtab oma kaitse alla kriminaalseadus.

1) D.Červonetsky "Gosudarstvennije prestuplevija po russskomu pravu" lk.30.

Kriminaalseaduslikult kaitstud hüvede all peaksid meie kehtivas seadusandluses esile kerki- ma:

1 - kõrgem võim, (mitte riigivõim)

2 - riigikord ja

3 - territoorium.

Kõikide nende elementide vastu võib korda saata kuritegevuslikku vägitamist. Venemaa õiguse järele, nagu näeme UNS § 99-das, on ajaloolise traditsiooni ja poliitiliste aluste kohaselt kõige intensiivsema kaitse all tsaar, kui kõrgema võimu kehastus. Järgmistena tulevad riigikord ja siis territoorium.

Kui võrdleme nüüd Vene UNS §§ 99 ja 100 meie KrS-ku eriosa 1-se peatükiga, siis peame tunnistama, et Vene normides on kõrgem võim leidnud otsekohest kaitset ja nagu mainisime intensiivsemat kaitset, mis meie ajal on mõeldav. Kuid meie KrS-ku mainitud peatükis, kõigis ta paragrahvides peale pealkirja, ei leia meie üldse terminit "kõrgem võim", meie ei leia isegi toetuspunkti selleks, et saada kujutlust, kes on Eesti Vabariigis kõrgema võimu kandja.

Rääkimata sellest, et see peatükk ei võimalda üldse ettekujutust milline riigikord on Eestis maksev. Ühte võib siiski oletada, et Eestis pole monarhiat, sest on ju esimese peatükis juht rahvaesindusest ja mainitakse ka terminit "Eesti Vabariik". Kuid vabariigi nimetus ei ütle kaugeltki veel, milline riigikord sellel vabariigil on. Näiteks Läti on ka vabariik, kuid ilma rahvaesinduseta ja peaaegu piiramata võimuga rahvajuhiga eesotsas.

Tundub, et meil on segi paisatud kaks mõistet "kõrgem võim" ja "riigivõim", millised pole identsed. Seepärast paistab, et KrS-ku 1-ses peatükis kõneldatakse mitte kõrgemast võimust, vaid üldse riigivõimust. Riigipea, Rahvaesindus, Vabariigi Valitsus ja Riigikohus üksikult ega üheskoos ei moodusta Eesti Vabariigis kõrgemat võimu.

Kõrgem võim on vaid rahva enese käes, kes oma kõrgemat võimu teostab mainitud riigivõimu organite kaudu, valimiste, rahvahääletamise ja rahvaalgatamise läbi. kõrgema riigivõimu vastu seotid üksikisikutega ja nimelt monarhia isikuga. Kuid demokraat-

Seepärast ei saa pidada süüteks kõrgema riigivõimu vastu, kui keegi takistab vägivaldselt Riigipea, Rahvaesinduse, Vabariigi Valitsuse või Riigikohtu tegevust (§ 77). Siin on lihtsalt tegemist süütega riigivõimude vastu.

Näiteks, kui keegi takistab vägivaldselt meie Riigipead sõitmast Tallinna näituse avamisele, siis ei saa selles näha süütegu, mis sisaldaks § 74 tunnuseid. Sel juhul tarvitatakse § 77-es. Vene seaduste järele oleks tarvitada võinud mainitud juhul UNS § 100, kuna monarhia võim oli piiramatult ja ainuvalitsuslik. See tähendab seda, et mingisugune võim maapeal, ei seespool ega väljaspool Venemaa piire ei võinud piirata Venemaa ainuvalitseja kõrgemast võimust, mis pärast siis ka tsaari tahe ehk õiguste piiramiskatse oli katse muuta riigikorda. Tähendab Eestis ei või mingil tingimusel olla Riigipea võimupiiramise vägivaldne katse sama kui riigikorra muutmise katse.

On arusaadav kui absoluutses monarhiates on vägitamised kõrgema riigivõimu vastu seotud üksikisikutega ja nimelt monarhia isikuga. Kuid demokraat-

listes riikides ei saa siduda kõrgemat riigivõimu üksikisikutega, siin peab see kõrgem võim seosesse viima tõelise kõrgema võimukandjaga - rahvaga.

Kui arvatakse, et seeläbi ongi kõrgem võim seosesse viidud rahvaga, kui kaitstakse rahva poolt valitud Riigipead, Rahvaesindust jne., siis peab ütleva, et sarnane vaade on ekslik. Kui meie näiteks kaitsema KrS § 74-ga "põhiseadusega maksuma pandud riigikorra" siis sellega meie kaitseme kõrgemat riigivõimu, rahva tahet. Põhiseadus, millele baseerub Eesti Vabariigi riigikord on maksuma pandud rahva enese poolt, vähemalt ta peab olema maksuma pandud rahva poolt. Tähendab kaitstes riigikorda, meie kaitseme ka riigi kõrgemat võimu. Kui aga meie KrS § 77 kaitseb Riigikohtu ehk Vabariigi Valitsuse näol kõrgemat riigivõimu, siis on sarnane oletus fiktsioon. Vabariigi Valitsus ehk Riigikohus ei ole seatud otseselt rahva poolt ja need organid võivad püsida võimu juures mitte ainult vastu rahva tahtmist, vaid koguni vastu rahvaesinduse tahtmist mil-line riigiorgan on kõige lähemal rahvale.

Sarnane olukord, kusjuures ära segatakse kõrgemat võimu riigivõimuga toob ka segaduse riiklikkude süütegude konstruktsioonis. Ei saa olla mitu kõrgemat võimu, kõrgem võim on vaid üks ja seda võimu tuleb seaduseandluses reljeefselt eraldada seadusandluse, - valitsemise- ja kohtu võimudest. Seega kindlustatakse rahvale ta suveräänse õiguse kõrgemale võimule ja katkestatakse side vanada ajalooliste traditsioonidega ja poliitilise sihilikkudega, mis võimaldab üksikisikutel valitseda rahvaid vastutustundeta.

Nagu mainisime KrS § 74-das leiab kaitset Eesti Vabariigi kõrgem võim. Kuid selle §-ga on kõrgem võim kaitstud vaid üldsõnaliselt. KrS § 74-da määratluses lasub raskuse keskpunkt vägitamises põhiseaduses kindlaksmääratud riigikorra vastu, kuid viimane võib saada maksmapandud ilma, et rahvas oma enamuses oleks selle heakskiitnud. Tähendab ka põhiseadusega maksuma pandud riigikord võib olla vähemuse poolt loodud vastu enamuse tahtmist. Nii siis

ka see § oma sisu poolest ei too esile demokraatliku riigikorra juures vajalikku mõistet kõrgemast võimust. Ta ei too esile ega ka kaitse demokraatliku riigikorra tuuma - enamuse tahet. Kuid just enamuse tahe, kui kõrgema võimu tahet, selle takistamata ilmnemise ja teostamise võimalus peavad leidma vajalikkunkaitset kriminaalseaduste abil ja kaudu. Selle põhimõtte alusena võttes, tuleks sellele rajada riiklikkude süütegude süsteemi. Tuleks leida §, mis vastaks vene UNS § 99-le, milles oleks selgesti väljendatud Eesti Vabariigi kõrgema võimu olemus, nagu seda on tehtud UNS § 99-das Venemaa kõrgema võimu suhtes. Vastasel korral jääb enamuse tahe, riigi kõrgem võim, midagi fiktsiooni taoliseks, mille taha võib end peita tegelik riigivõim, et valitseda tugenedes jõule, mitte õigusele.

Rahvas demokraatlikkudes riikides, teostab omakõrgemat võimu valimise, rahvahääletuse ja rahvaalgatamise abil ja neid kõrgema võimu prerogatiive tuleks ka esikohal kaitse alla võtta ja süü-

teod nende prerogatiivide vastu tuleks pidada tähtsamateks süütegudeks, riiklikkude süütegude süsteemis.

Osaliselt on see nõu leidnud teostamist KrS §§ 98 - 105 muutmise seadusega, mis ilmus RT 29. jaanuaril 1938.a. Nr. 11, kuid need muudatused ei paranda olukorda selles suunas, et enamuse tahe saaks ennast tõeliselt ehk tegelikult maksma panna kõrgema riigivõimuna.

On ju õige kui karistatakse üksikisikuid, kes näiteks süüdlased kihutustöö takistamises (§ 103) ehk kes süüdlased põhiseaduse muutmise seaduse teksti omavolilises katkirebimises (§ 98) jne. - et sellega teataval määral võimaldatakse enamuse tahte ilmnemist ja teostamist. Kuid ei saa öelda, et nende KrS paragrahvide abil oleks riigi kõrgem võim, rahva enamuse tahe leidnud kaitset nagu kaitstakse riigi kõrgemat võimu, kui see on koondatud üksiku isiku kättesse.

Näiteks, kui keegi takistab Vabariigi Riigipea tegevust, siis seda isikut karistatakse KrS

§ 77-da põhjal vangimajaga kuni 6 aastani ja teatavatel juhtudel koguni sunnitööga kuni 10 aastani. Kui aga keegi takistab rahvahääletamise korraldamist või läbiviimist, tähendab riigi kõrgema võimu ilm-
nemist, siis karistatakse seda isikut 3 aastase vangistusega ja kui see sündis mitme relvastatud isikute poolt, siis karistatakse neid sunnitööga mitte üle 6 aasta (§ 104).

Võrreldes nüüd KrS § 77- da § 104- ga meie näeme, et riigivõim on intensiivsema kaitse alla võetud kui kõrgem riigivõim. Mis puutub aga süütegudesse, mis sihitud riigi kõrgema võimu teostamise vastu, näiteks, kui ei viida täide rahvahääletust ja valimiste tagajärgi - siis tundub nagu siin oleks tühik meie KrS- kus.

Riiklikud süüteod on sama vanad kui riigid ise. Selge on, et niikaua kui püsivad riigid, ühes ehk teises vormis saavad olema ka süüteod, millised sihitud nende riikide vastu. See tera, nagu väidab Černovetsky ¹⁾ millest võrsus riikliku süüteo mõiste roomlaste juures ja millise vaate võtsid roomlastelt üle vanad germaanlased, - oli perduellio. Tähendab antisotsiaalses tegevuses peitus riiklik süütegu. Monarhia absoluutse võimu kõvenemisega kerkib esikohale, või õigemini saab ainamaks riiklikkude süütegu objektiks monarhiisik, kui kõrgema riigivõimu esitaja. Süüteod riigikorra vastu, riigiäraandmine, süüteod riigi territooriumi vastu jne. seotakse monarhiisikuga sest nad loetakse sihitud monarhiisiku vastu. Sõnad monarh ja riik liidetakse üheks mõisteks. Sarnane arusaamine püsis kuni uuema ajani. Vana vene UNS teeb katset lahutada riiki kõrgema võimu mõistest, kuid siiski domineeriva seisukoha omas endise vene riiklikkude süütegu

1) Černovetsky, op. cit. lk. 2.

süsteemis, kuni viimase ajani, ainuvalitsuslik, piiramatu keisri ehk tsaari kõrgem võim. Sellele põhimõttele ehk alusele oli rajatud vene riiklikkude süütegude süsteem.

Peaks olema selge, et uue poliitilise olukorra tekkimisega, kusjuures üksikisiku võim on üle läinud rahvale, on hädavajalik muuta ka riiklikku süütegude süsteemi. On ka selge, et selleks ei saa kasutada ajaloolist materjali, nagu harilikult tehakse, vaid tuleb arvestada nende õiguslike põhimõtetega, mis iseloomustavad uut poliitilist korda.

Võiks veel peatuda KrS § 74-da juures. Meie mainisime juba, et see paragrahv ei ole ideaalne Eesti Vabariigi kõrgema võimu kaitsmiseks. Kuid tekib küsimus, kas seda üldse saab rakendada, juhul kui süütegu millest selles paragrahvis juht on toime pandud. Sõnasõnalt on selles paragrahvis öeldud: "Süüdlast Eesti Vabariigis põhiseadusega maksmapandud riigikorra vägivaldses muutmises.....", tähendab selle paragrahvi täpse tõlgitsuse kohaselt karistatakse seda, kes juba muutis Eesti Vabariigi

põhiseadusliku riigikorra. ja võibolla peale õmnelikku riigikorra muutmist asus ise teostama kõrgemat riigivõimu.

Riigikorra muutmine sünnib harilikult kõrgema riigivõimu poolt ja selle võimu poolt ettenähtud korras. Siis sünnib riigikorra muutmine revolutsiooni teel, kas rahva enese kaasategevusel, nagu see oli Venemaal esimese revolutsiooni ajal, või ilma temata. Kuimrahvas ise teostab revolutsiooni, siis ei saa teda selle eest karistada demokraatlikkudes riikides juba seepärast, et rahvas on kõrgem võim. Kuid oletame, et tema ei kujunda enesest kõrgemat võimu, nagu see oli Venemaal keisri ajal, ka siis teda ei saa karistada esiteks rahvast, oma tervikus, ei saa anda kohtu alla ja teiseks karistab see, kes teostas revolutsiooni. Samuti kui teostavad revolutsiooni üksikud isikud ehk poliitilised, majanduslised jne. rühmitused - ka neid ei saa karistada, sest ka nemad karistavad ise, nende kätte on ju üleläänud kõrgem riigivõim.

On võimalik veel kolmas juhus, kus riigikorra muudab vaenlane sõja kaudu. Muidugi ei saa ka sel juhul olla jutt karistamisest.

Nii siis lõpetatud süütegu, mis ettenähtud KrS § 74-das pole võimalik karistada sest nende käest kes peaksid ja tahaksid karistada on võim üle läinud riigikorra muutjatele. Riikliku süüteo juures, mis on ettenähtud KrS § 74-das on võimalik karistada ainult katsed, ettevalmistust ja kokkulepet muuta põhiseadusega maksmapandud riigikorda, millest ka mainitud KrS §§ 75 ja 76.

Näib et meie KrS-ku koostajad lähtusid arvamisest, et kõik kriminaalsüüteo saavad olla ja enamasti ka on lõpetatud süüteod, miks siis ei saa ka olla riigikorra vägivaldse muutmise delikt lõpetatud süütegu. Lähtudes sellest veendumisest tõlgiti UNS § 100 leiduv lause " *судимость в насильственном изменении* " - sõnadega "süüdlast vägivaldses muutmises". Nii oli siis UNS-sest sõna " *насильственное* " leidnud ebatäpse tõlgitsemise ja tõlke sest sõna " *насильственное* " vastab meie "vägitamise"

mõistele, mis vene keeles ei tähenda sugugi, et süütegu oleks lõpetatud. Meie arusaamist kinnitab ka vene UNS § 100, lõige 2-ses leiduv lause " *Всем* *однако такое посягательство обнаружено в со-* *мом начале* ", mis tõlkes tähendab "kui aga vägitamine avastatakse otsekoheselt alguses...." Tähendab "vägitamine", " *посягательство* " võib aset leida ka süüteo alguses, nii ei või kuidagi mõista sõna " *посягательство* " all, et süütegu on juba lõpetatud, nagu see ilmneb sõnadest "vägivaldses muutmises" meie KrS § 74-das.

Kui UNS § 100 lõpus on öeldud, et " *отсюда -* *отсутствие признаков НК совершившего преступле-* *ние преступника, так и покушавшимися на оное* "... siis ei tohi unustada, et Venemaal loeti kõrgemaks võimuks keisri ehk tsaari ennast ja et igasugune vägivaldne katse kitsendada ainuvalitseja monarhi võimu oli ühtlasi süütegu Venemaa riigikorra vastu. Lähtudes sellest seisukohast nägi ette vene UNS § 100 lõpetatud süüteo võimalust.

Tuleks veel mainida, et demokraatlikkudes riikides, kui meie mõtleme loogiliselt lõpuni, ei

või aset leida vägitamised kõrgema võimu vastu, nagu see oli võimalik tsaariaegses Venemaal, ega üksikute lihtkodanikkude, ega ka üksikute gruppide, parteide ega ükskõik missuguste liikumiste poolt. Vägitamised lihtkodanikkude poolt pole mitte vägitamised kõrgema riigivõimu vastu vaid riigivõimu kandjale ehk riigi kõrgemale organite vastu, tähendab Riigipea, üksikute ministrite ehk terve valitsuse, Rahvaesinduse jne. vastu. Nii siis on võimalikud süüteod kodanikkude poolt kõrgema võimu surrogaatide vastu, kuid kõrgema võimu surrogaadid pole sama, mis kõrgem võim ise. Kui näiteks Tallinna linna kodanikkond tõstaks protesti mõne valitsuse liikme ehk terve valitsuse vastu ja see protest väljendaks ennast massilises väljaastumises, ehk kodanikkond nõuaks samal teel ja viisil Riigipea lahkumist, see ei tähendaks ja kaugeltki veel mitte, et meil oleks tegemist riigikorra vägivaldse muutmisega, kusjuures võiks ehk peaks tarvitusele võtma KrS §§ 74, 75 ja 76. Riigikord võib ju endiseks jääda, teda keegi ei tagasi muuta, tahetakse vaid näha teisi isikuid

riigivõimu esitajatena. Igal juhul ei saa siin olla tegemist süütegudega kõrgema riigivõimu vastu, vaid ainult süütegudega riigivõimu vastu.

Küll aga on võimalik, et riiklik süütegu kõrgema riigivõimu vastu pannakse toime nende isikute poolt, kelle käes on riigivõim, tähendab Riigipea ehk Rahvaesinduse poolt põhiseaduse põhjal valitsevat riiki põhiseaduses ettenähtud organid. Ja ainult, kui kõrgema võimu, rahvatahte teostajad, võivad otseselt patustada kõrgema riigivõimu vastu, mitte täites põhiseadusega maksma pandud määrusi.

Kui Venemaal iga üksik kodanik oli võimeline toime panema süüteo kõrgema riigivõimu vastu, vägitamisega tsaari isiku elu, vabaduse jne. vastu, siis riikides, kus öeldakse, et kõrgem riigivõim olevat rahva käes ei ole mõeldav füüsilise teoga süütegu üksiku lihtkodaniku poolt selle kõrgema võimu kandja rahva vastu. Küll on aga võimalik et üksik kodanik võib olla süüdlane "juhtunud lugupidamatuse ülesnäitamises" kõrgema riigivõimu vastu, kas kõnes, kirjatöös jne. Kuid vähemalt meie KrS-kus 1-ses peatü-

kis, kus kõneldakse süütegudest kõrgema riigivõimu vastu ei ole selle süüteo eest karistust ette nähtud. Küll aga on karistatav lugupidamatuse avaldus, kui süütegu kõrgema riigivõimu vastu, Riigipea, Rahvaesinduse, Vabariigi Valitsuse ja Riigikohtu vastu.

2. N.S. Kokkuvõttes kõiki öeldut peab jõudma otsusele, et meie KrS-ku riiklikkude süütegude süsteem on puudulik. Tuleks luua riikliku süüteo üldmõiste, milleline vastaks demokraatliku riigi mõistele ja vastavalt sellele luua kriminaalpoliitilisi norme, millised oleksid demokraatliku riigikorra tõeliseks kaitseks. *Ugolovnyy prava u protsessu" Nr. 1*

S. Peterburg, 1912.

6. Lombroso "Die Ursachen und Bekämpfung des Verbrechen." Berlin 1902.

Kasutatud literatuur.

1. E. Saarmann ja K. Matto, "Kriminaalseadustik" Kommenteeritud väljaanne. Tallinn, 1937.
2. N.S.Tagantsev, "Ugolovnoje Ulošeniye 22 marta 1903 g." S.Peterburg, 1904.
3. N.S.Tagantsev "Ugolovnoje Ulošeniye 22.III 1903 g." Statji vvedennije v deistvije, 1911.
4. D.A.Červonetsky, "Gosudarstvennije prestuplenija po russkomu pravu. Tartu 1913.
5. "Šurnal Ugolovnogo prava u protsessu" Nr. 1 S. Peterburg, 1912.
6. Lombroso "Die Ursachen und Bekämpfung des Verbrechens." Berlin 1902.